

Prof. dr hab. Aldona Kubica

Bydgoszcz, 19.10.2021 r.

Katedra Promocji Zdrowia

Wydział Nauk o Zdrowiu CM w Bydgoszczy,

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Doroty Mileckiej
Determinanty satysfakcji zawodowej pielęgniarek
a racjonowanie opieki pielęgniarskiej
wykonanej pod kierunkiem prof. dr hab. Izabelli Uchmanowicz**

Badania opinii publicznej jednoznacznie wskazują, że zawód pielęgniarki cieszy się powszechnym uznaniem. Wysokie oceny uczciwości i rzetelności pielęgniarek stanowią nie tylko powód do satysfakcji, ale także poważne zobowiązanie wobec pacjentów. Zgodnie z Kodeksem Etyki Zawodowej pielęgniarka pełniąc rolę zawodową zobowiązana jest do udzielania wszystkim pacjentom troskliwej opieki zgodnej z obowiązującymi standardami. Wieloletnie zaniedbania wynikające z braku skutecznej, długofalowej polityki zdrowotnej w naszym kraju doprowadziły do głębokiego kryzysu kadrowego w zakresie opieki pielęgniarskiej utrudniając realizację tego zobowiązania i zmuszając do racjonowania opieki pielęgniarskiej. Z uwagi na etyczny wymiar racjonowania opieki, należy poszukiwać skutecznych rozwiązań zapewniających bezpieczeństwo i satysfakcję pacjentów pomimo obiektywnych ograniczeń. Poza liczbą personelu pielęgniarskiego na jakość opieki pielęgniarskiej wpływa organizacja pracy, relacje międzyludzkie, komunikacja w zespole, dostępność nowoczesnych rozwiązań technicznych, poziom wykształcenia, osobiste doświadczenie oraz umiejętności, a także wypalenie zawodowe oraz poziom satysfakcji z życia i pracy. Niezależnie od tych oczywistych czynników gwałtowny wzrost zapotrzebowania na opiekę pielęgniarską związany z pandemią COVID-19 oraz dodatkowe uwarunkowania związane ze szczególnymi wymogami opieki nad pacjentami zakażonymi wirusem SARS-CoV-2 uwypukliły konieczność intensywnych badań wyznaczających kierunki i możliwości racjonowania opieki pielęgniarskiej.

Praca doktorska mgr Doroty Mileckiej wpisuje się w ten niezwykle ważny i aktualny nurt badań. Po bardzo dobrze napisanym wstępie swojej rozprawy doktorskiej, mgr Dorota Milecka opisała problematykę badań w świetle literatury. W tej części pracy Autorka zdefiniowała pojęcie racjonowania opieki pielęgniarskiej, opisała ten problem w kontekście racjonowania świadczeń zdrowotnych. Następnie poruszała następujące zagadnienia: błąd pominięcia, a błąd lub pomyłka nie związana z racjonowaniem; metody badawcze dotyczące racjonowania opieki pielęgniarskiej oraz jakości opieki pielęgniarskiej; przyczyny racjonowania opieki pielęgniarskiej; niedobory pielęgniarskie i metody szacowania zapotrzebowania na opiekę pielęgniarską; skutki niewłaściwej opieki pielęgniarskiej dla pacjentów; skutki niewłaściwej opieki dla pielęgniarek; skutki ekonomiczne i społeczne wynikające z niedoborów personelu pielęgniarskiego; satysfakcja zawodowa pielęgniarek z wykonywanej pracy; satysfakcja z życia personelu pielęgniarskiego; wypalenie zawodowe personelu pielęgniarskiego; orientacja życiowa personelu pielęgniarskiego. Ta, bardzo obszerna (50 stron) część pracy stanowi właściwie osobną monografię włączoną do rozprawy doktorskiej.

Następnie Autorka zdefiniowała założenia i cele pracy:

1. Celem ogólnym pracy było zbadanie czy i w jakim stopniu wśród badanej grupy pielęgniarek i pielęgniarzy wystąpiło racjonowanie opieki pielęgniarskiej, następnie jakie aspekty opieki pielęgniarskiej były w największym stopniu racjonowane oraz jakie były tego przyczyny.
2. Wśród przyczyn racjonowania opieki pielęgniarskiej poszukiwane były odpowiedzi na pytania: czy i jeśli tak, to w jaki sposób na racjonowanie opieki pielęgniarskiej wpływają takie zmienne jak: cechy socjodemograficzne personelu pielęgniarskiego, cechy związane z pracą, wypalenie zawodowe, satysfakcja z pracy, satysfakcja z życia oraz orientacja życiowa pielęgniarek i pielęgniarzy.
3. Wśród przyczyn wypalenia zawodowego poszukiwane były odpowiedzi na pytania: czy i jeśli tak, to w jaki sposób na poziom wypalenia zawodowego wpływają takie zmienne jak: cechy socjodemograficzne personelu pielęgniarskiego, cechy związane z pracą, satysfakcja z pracy, satysfakcja z życia oraz orientacja życiowa pielęgniarek i pielęgniarzy.
4. W badaniu założono, że poziom satysfakcji zawodowej, satysfakcji z życia, poziom wypalenia zawodowego, orientacja życiowa oraz cechy socjodemograficzne i związane z pracą wśród badanej grupy mają związek z racjonowaniem opieki pielęgniarskiej.

Badanie zostało przeprowadzone w grupie 832 pielęgniarek/pielęgniarzy zatrudnionych w Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym we Wrocławiu w 2018 r. którzy zajmowali się bezpośrednią opieką nad pacjentami. Do analizy ostatecznie włączono 795 osób (tj. 96%), dla których uzyskane dane były kompletne. Z badania wyłączono pielęgniarki oddziałowe, koordynujące i przełożoną pielęgniarek.

Dobrze dobrana i precyzyjnie opisana metodologia badań opierała się o standaryzowane kwestionariusze badawcze oraz ankietę własną dotyczącą danych społeczno-demograficznych.

Doktorantka wykorzystała następujące narzędzia badawcze:

- Skala Satysfakcji z Pracy (ang. *Satisfaction with Job Scale* – SSP)
- Skala Satysfakcji z Życia (ang. *Satisfaction with Life Scale* – SWLS)
- Test Orientacji Życiowej (ang. *Life Orientation Test – Revised* – LOT-R)
- Kwestionariusz Wypalenia Zawodowego (ang. *Maslach Burnout Inventory* – MBI)
- Kwestionariusz do Oceny Racjonowania Opieki Pielęgniarskiej (ang. *Basel Extent of Rationing of Nursing Care Revised* – BERNCA-R)
- Autorski kwestionariusz obejmujący cechy socjodemograficzne oraz cechy związane z pracą.

Opis narzędzi statystycznych zastosowanych w dysertacji uzupełnia klarownie przedstawioną metodologię badań.

W rozdziale Wyniki Doktorantka opisuje kolejno analizę socjodemograficzną i zawodową badanej grupy, wyniki przeprowadzonych badań kwestionariuszowych, a następnie kolejno wyniki jedno i wieloczynnikowych analiz dla Kwestionariusza Wypalenia Zawodowego (MBI) oraz Kwestionariusza do Oceny Racjonowania Opieki Pielęgniarskiej (BERNCA-R). Mgr Dorota Milecka wykazała, że w badanej grupie pielęgniarek zjawisko racjonowania opieki pielęgniarskiej występowało rzadko. Najczęściej racjonowanymi czynnościami były: podanie zaleconego leku lub wlewu we właściwym czasie; zapoznawanie się z sytuacją poszczególnych pacjentów i planami opieki przy rozpoczęciu zmiany; udzielanie pacjentowi wsparcia emocjonalnego lub psychospołecznego; rozmowa z pacjentem lub rodziną; kontrolowanie stanu pacjenta tak dokładnie jak było to potrzebne; przeprowadzenie oceny potrzeb nowo przyjętych pacjentów; udokumentowanie i ocena wykonanych czynności pielęgniarskich; opracowanie planów opieki nad pacjentami. Niezależnymi predyktorami racjonowania opieki pielęgniarskiej były: staż pracy w zawodzie, posiadanie specjalizacji, główne

zatrudnienie w lecznictwie otwartym, liczba pacjentów obejmowanych opieką, wynik oceny orientacji życiowej oraz wynik oceny wypalenia zawodowego.

W rozdziale Dyskusja Autorka krytycznie, oceniła uzyskane wyniki w kontekście danych z piśmiennictwa. Rozdział ten Doktorantka rozpoczęła podsumowaniem kluczowych spostrzeżeń, co ułatwia czytelnikowi pracy zrozumienie rozbudowanych analiz wyników. Warto podkreślić, że najczęściej racjonowane czynności, należą do zakresu działań, których racjonowanie może mieć negatywny wpływ na stan zdrowia pacjentów, a także których wykonania nie można powierzyć innej grupie zawodowej. W dalszej części pracy mgr Dorota Milecka omówiła implikacje uzyskanych wyników dla praktyki pielęgniarskiej.

Wnikliwa analiza wyników badań pozwoliła Autorce na poczynienie szeregu oryginalnych spostrzeżeń, które wzbogacają wiedzę na temat czynników wpływających na racjonowanie opieki pielęgniarskiej. Syntetycznie opracowane wnioski dobrze podsumowują pracę, odpowiadają jej celom i znajdują odzwierciedlenie w uzyskanych wynikach.

Przedstawiona mi do recenzji dysertacja pod względem redakcyjnym jest wykonana wyjątkowo starannie. Nie budzi zastrzeżeń formalnych, językowych, stylistycznych oraz interpunkcyjnych. Układ pracy jest typowy dla prac doktorskich. Bardzo bogate piśmiennictwo w liczbie 251 pozycji zostało przez Autorkę umiejętnie dobrane i właściwie wykorzystane w pracy.

Praca mgr Doroty Mileckiej stanowi bardzo wartościowy wkład w badania nad mechanizmami racjonowania opieki pielęgniarskiej. Na szczególne podkreślenie zasługuje bardzo duża liczebność grupy włączonej do badania oraz kompleksowość przeprowadzonych analiz. Należy również podkreślić czytelność przedstawienia uzyskanych wyników, co z uwagi na ich duży zakres nie było łatwym zadaniem.

Recenzowana przeze mnie dysertacja liczy aż 216 stron. W tak obszernym dziele nie sposób uniknąć drobnych potknięć i niezręczności językowych. Przed publikacją wyników warto zwrócić – nie szczególną uwagę. Niektóre z nich, chociaż drobne, to jednak mogą prowadzić do nieporozumień – np. na str. 147 skrót MBI niefortunnie zamieniono na BMI. Moje wątpliwości w odniesieniu do pracy jako całości budzi jej tytuł – „Determinanty satysfakcji zawodowej pielęgniarek a racjonowanie opieki pielęgniarskiej”. Moim zdaniem, zagadnienia podjęte w dysertacji obejmują znacznie szerszą tematykę. Wszystkie te mankamenty mogą być łatwo skorygowane i nie umniejszają wysokiej wartości poznawczej oraz praktycznej ocenianej pracy.

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Wydział Nauk o Zdrowiu
Collegium Medicum w Bydgoszczy

Podsumowując moją recenzję pracy stwierdzam, że temat rozprawy doktorskiej jest interesujący o wyjątkowo dużym znaczeniu praktycznym.

Doktorantka dowiodła umiejętności formułowania hipotez i rozwiązywania problemów naukowych. Oceniana rozprawa doktorska, której autorem jest mgr Dorota Milecka spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.).

Podsumowując, wnoszę do Wysokiej Rady Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu o dopuszczenie mgr Doroty Mileckiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Jednocześnie zgłaszam wniosek o wyróżnienie pracy ze względu na wyjątkową wartość praktyczną prowadzonych badań.

Bydgoszcz, dnia 19.10.21v.

Kierownik
Katedry Promocji Zdrowia

prof. dr hab. Aldona Kubica